

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Хвостової Таїсії Вячеславівни

«Сучасний театр в умовах розвитку інтернет-простору»,

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

1. Актуальність теми дослідження.

У сучасному суспільстві, де цифрові технології стають головним чинником культурних і освітніх трансформацій, театр опиняється в унікальній ситуації – він одночасно зберігає традиційну природу сценічного мистецтва і активно освоює простір нових комунікацій. Це створює підстави для глибокого наукового осмислення його ролі у процесах соціалізації, формування культурної свідомості та розвитку освітнього середовища.

Дисертація Т. В. Хвостової є своєчасним, оскільки відповідає на виклики, що постають перед культурною та педагогічною практикою в умовах цифровізації. Наразі Інтернет-простір стає платформою не лише для трансляції мистецьких продуктів, а й для виховання, просвітництва й формування критичного мислення. Театр у цьому контексті розглядається як засіб міжкультурного діалогу, інтеграції молоді у світові культурні процеси та одночасно як інструмент збереження національної ідентичності.

Особливе значення дослідження має для українського суспільства, яке переживає складні випробування воєнного часу. Саме в таких умовах культурні практики, зокрема театральні, набувають додаткових функцій: вони стають каналом комунікації, формою психологічної підтримки та способом консолідації спільноти. Інтернет-простір посилює ці функції, забезпечуючи ширше охоплення аудиторії та можливість безперервного діалогу навіть за межами фізичного театального простору.

Актуальність теми визначається і тим, що цифровий театр створює нові педагогічні й виховні умови: він формує у глядача компетентності роботи з

візуальним контентом, розвиває навички критичного аналізу, стимулює творчу уяву. У цьому контексті дисертація Т. В. Хвостової спрямована на виявлення не лише культурних, але й освітніх потенціалів театру в цифрову добу, що розширює горизонти сучасної культурології.

Отже, актуальність обраної теми зумовлюється потребою у всебічному науковому осмисленні трансформацій театру в умовах інтернет-простору, зокрема його здатності виконувати культуротворчу, освітню та виховну функції. Дослідження відповідає нагальним потребам гуманітарної науки і суспільства, сприяє формуванню нових підходів до розуміння театру як складного феномена культури у цифрову епоху.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна роботи полягає в концептуальному обґрунтуванні театру як поліфункціонального феномена сучасної культури, що інтегрується в цифрові комунікаційні практики. Авторка визначає театр не тільки як мистецтво, а й як освітньо-культурний інструмент, що здатний формувати ціннісні орієнтири у суспільстві.

Новизна виявляється у висвітленні театру як середовища взаємодії, де традиційні форми сценічного мистецтва співіснують із цифровими форматами, утворюючи якісно нову модель культурної комунікації. Особливе значення має введення до наукового обігу понять, що описують процеси інституалізації театру у цифровому просторі та трансформацію ролі глядача як співучасника події.

Дисертація Т. В. Хвостової пропонує оригінальне трактування процесів платформізації та імерсивності у театрі як педагогічно значущих феноменів, що забезпечують новий рівень залучення й формують у глядача навички критичного сприйняття мистецького продукту.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дисертації полягає в розширенні наукових уявлень про специфіку функціонування сучасного театру в умовах цифровізації та розвитку інтернет-простору. У роботі уточнено понятійний апарат

культурології, пов'язаний із категоріями «кіберсцена», «виконавські мистецтва», «кіберперформанс», «VR-технології у сценічному мистецтві», що дає можливість поглибити методологічні підходи до вивчення трансформаційних процесів у сфері театру. Дисертація робить внесок у розвиток теорії культурології, оскільки систематизує та узагальнює наукові підходи до аналізу інтернет-комунікації у театральному мистецтві, окреслює нові напрями досліджень цифрових практик та їхнього впливу на театральний простір.

Практичне значення полягає у можливості застосування висновків у сфері культурної освіти, театральної педагогіки, організації мистецьких проєктів у цифровому середовищі. Розроблені положення можуть використовуватися у викладанні культурологічних, театрознавчих і педагогічних дисциплін, у створенні навчальних програм, а також у практиці культурних інституцій, які шукають нові форми взаємодії з аудиторією.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Залучення широкої теоретико-методологічної бази, ґрунтовний аналіз зібраних матеріалів та логічно впорядкована система їх опрацювання підтверджують узгодженість об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження з обраною тематикою дисертації. У роботі комплексно проаналізовано явища кіберсцени, цифрових виконавських мистецтв, VR-практик і специфіку інтернет-комунікації у сучасному театрі. Вірогідність і достовірність наукових положень, результатів та висновків дисертації Хвостової Т. В. забезпечені опрацюванням значного масиву джерел (199 позицій), що дало змогу досягти поставленої мети та завдань.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Рівень виконання наукового завдання у дисертації Т. В. Хвостової відповідає отриманим результатам. Здобувачка продемонструвала чітке розуміння об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження і застосувала

методи, які повністю відповідали тематиці та специфіці роботи. Використання аналітичного методу забезпечило ґрунтовне опрацювання наукової літератури з проблематики сучасного театру та цифрових технологій. Типологічний метод дозволив виявити особливості функціонування театру в умовах інтернет-простору, а метод системного аналізу сприяв розгляду сучасного українського театру як цілісної системи та визначенню специфіки її складових. Застосування методу компаративного аналізу дало змогу виявити спільні та відмінні підходи до репрезентації та поширення театрального продукту в різних цифрових форматах. Завдяки цілісному та методологічно обґрунтованому підходу здобувачка підтвердила свою здатність до самостійного наукового дослідження, а результати дисертації демонструють високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності та ефективно застосування міждисциплінарних методів для розв'язання комплексних завдань у сфері сучасного театру.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Усі наукові положення, висновки та пропозиції, винесені на захист, здобувачка отримала самостійно. Вони відображені у 8 одноосібних наукових публікаціях, серед яких 3 статті опубліковані у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а 5 мають апробаційний характер і представлені у збірниках тез доповідей міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференцій.

7. Структура та зміст дисертації.

Обрана тема дослідження та зміст дисертаційної роботи повністю відповідають спеціальності 034 «Культурологія». Зміст і суть проведеного дослідження відображені у назві дисертації та представлених публікаціях. Робота включає вступ, три розділи, шість підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг дисертації становить 189 сторінок, з яких 136 сторінок припадає на основний

текст. Дисертація Т. В. Хвостової має чітку і логічну структуру, а матеріали дослідження викладені послідовно та системно.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

У тексті дисертації дотримано вимог академічної доброчесності. Ознак плагіату, фальсифікації чи фабрикації результатів не виявлено. Авторка коректно використовує цитування та посилання, що свідчить про добросовісне ставлення до наукової діяльності.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. У роботі наголошено на значенні інтернет-простору як нової інфраструктури театральної діяльності, проте недостатньо проаналізовано освітні й виховні наслідки цього процесу для молодіжної аудиторії, яка є основним користувачем цифрових платформ. Було б доцільно окремо розглянути педагогічні ризики та переваги цифрової театральної комунікації.

2. Значна увага приділена поняттю «цифровий театр», однак потребує подальшого уточнення його відмінність від суміжних категорій, зокрема від медіамистецтва та віртуальної перформативності, щоб уникнути методологічних перетинів і змішування термінології.

3. У роботі вдало підкреслюється партиципативний характер сучасного театру, але менше висвітлено питання про якість та глибину цієї взаємодії. Виникає дискусійне запитання: чи всі форми цифрової участі глядача можна вважати повноцінним співтворенням, чи радше варто говорити про нові моделі рецепції мистецтва?

4. У дисертації аналізується репрезентація українського театру в інтернет-просторі, однак матеріал здебільшого стосується останніх років, починаючи з пандемії COVID-19. Було б корисно окреслити ретроспективу розвитку цього явища з початку 2000-х років, щоб показати еволюцію цифрових практик у вітчизняній театральної культурі.

Висловлені зауваження і побажання містять рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Т. В. Хвостової, яка

виконана на високому науковому та методологічному рівнях і відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

Дисертація Т. В. Хвостової «Сучасний театр в умовах розвитку інтернет-простору» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням. Поставлені в роботі мета та завдання повністю досягнуті, а їх реалізація здійснена на належному теоретичному й практичному рівнях. Сформульовані положення та зроблені висновки відзначаються аргументованістю, внутрішньою логікою й підтверджуються фактичним матеріалом. За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що дисертація Таїсії Вячеславівни Хвостової «Сучасний театр в умовах розвитку інтернет-простору» відповідає вимогам за спеціальністю 034 «Культурологія», а її авторка цілком заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, професор

завідувач кафедри мистецтв

Приватного вищого навчального закладу

«Київський університет культури»

Вікторія СТРЕЛЬЧУК